

PRZEBIERAĆ (25) *vb impf*

przebierać (25), [**przebirać**].

Pierwsze e oraz a jasne; -bié- (3) OrzQuin, Strum, GórnTroas, -bie- Mącz (3).

inf przebiérac (7). ◇ praes 1 sg przebiérãm (1). ◇ 2 sg przebiérãsz (1). ◇ 3 sg przebiérã (5). ◇ 1 pl przebiérãmy (1). ◇ 2 pl przebiérãcie (2). ◇ 3 pl przebiérãją (3). ◇ praet 3 sg m przebiérãł (1). ◇ 3 pl m pers przebiérãli (1). ◇ [fut 1 sg m będę przebirãł.] ◇ con [2 sg m byś przebiérãł. ◇ 3 sg m by przebiérãł.] ◇ 3 pl m pers by przebiérãli (1). ◇ part praes act przebiérãjąc (2).

Sł stp: przebirać, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Wybierać spośród wielu co lepsze (lepszyc); wybredzać; excerpere Calep; facere delectum Modrz, Cn; interlegere Cn (19) : Więć też owi rycerze/ co ná woynę iádã/ Nigdy nie przebierãią/ síwã álbo gniádã/ By iey iedno doštãli/ álíc iã wnet łupią RejWiz 163, 38v; Calep 383a.*

przebierać kogo, co (4): Ociec workow potrzãła przebiera bochnãry/ Bo podobno płãtnieyfze tám bęďã tãlãry. RejWiz 90; OrzQuin B3; Winã tu niemożemy bãrzo przebierãć/ że fye go nie wiele rodzi. SienLek 6; RejPos 170; [Numã Pompili [...] ludzcie záprãwuiãc, role im wymiérzãł: á ná ich wyprãwowaniũ álbo wyrãbiãniu, ludzcie w pracý trwãkẽ przebiérãjąc, rzeczãmi wielkimi á pãństwo ono stãnowiãcemi zãbãwiał. OczkoPrzymiot 30].

przebierać komu [zawsze: sobie] (2): RejPos 170; [Tarliska majã panowie, ale i chłopi] Iefli fye mu [panu] domã nie zdãrza [tj. nie obrodził mu narybek]/ Tedy chłopóm zápowiẽ/ áby nikómu infzemu nie przedawãli. A tãk ma łobie w czym przebiérãć. Strum P3v.

przebierać kim, [czym] (1): Acz przedliẽ przebierãć ofobãmi wedle cnoty/ potrzebna rzecz iest fprawcy Rzeczypołpolitey: ále pożytek/ ktoryby z kogo odnieść mogł/ przekłãdãć nád cnotẽ/ iest rzecz zgołã nieprzyfyoyna. ModrzBaz 20; [Bo napýfãno Ps: 74 ya pan Bug gdy czas przed fziẽ wefmẽ bęďẽ wałzmy fprawiedlywofcziãmy przebyrãł: ý bęďẽ ýe fãdzyl ArgWykład 40/113].

przebierać w kim, w czym (7): Myãlãć y Yewã w Rãyu wczym przebyerãć/ y ná rozumyẽc yey nye fchodziło KromRozm I N2; Fastidientis stomachi esse, Przebierãć w potráwiech/ Niewfzyfktkiego rad yãdãć. Mącz 119b; Słufznie fie tedy wy bãć mãcie/ ktorzy w Ksiẽgãch Pifmã fwiẽtego przebierãcie WujJud 29; Strum P3v; WujNT Iac 2 arg, s. 788 marg, Aaaaaa3; [PismaPolit 48].

Ze zdaniem dopelnieniowym (1): Bo owi [szãleni] cícho fiedzãc wfzytek fwiãt fkrzyflãią/ A przy czym wãlfniey zoftãć/ piẽknie przebierãią RejWiz 17.

W porównaniu (1): á gďzie różność iest w wierze/ tám miłości/ áni iedności/ nie może być miedzy ludźmi żadný. Ktemu/ ftany Koronnymi brãkuiemy/ Przywileie Koronné/ tãk iãko ná przetãku groch z wyki przebiérãmy OrzQuin B3.

[Zwrot: »nazbyt nie przebierać«: Przytym nie zãwãdzi byś pãmiẽtãł/ Byś s corkã twã nazbyt nie przebierãł. Bowiem w męzãch zbytnie przebierãnie/ Czyni/ że druga domã zoftãnie. WirzbGosp C4.]

Szeregi: »nie brakować i nie przebierać« (1): OSOBAMI Bog nie brãkuie/ y nieprzebiera w nich. WujNT Aaaaaa3.

[»przebierać a szacować«: Nie kãzdemuẽ chleb fwoy wãlfny płuzy/ Tãk iãko wiẽć gdy v kogo fłuzy. Przebiera/ á potráwy fãzãcuie/ w chlebye cudzym/ łobye przekwintuie. WirzbGosp A3.]

Przen (3) :

przebierać co (2): ále then niewdzięczny Pośeł/ á przekażcá/ náfzych rzeczy wáfzyłtkich/ to iefł/ śmierć niechcąc iemu [*autorowi tych ksiąg*] dłużey folgować/ wzięłá go od tey niedokonány roboty: á przeto co on śiał/ nieprzebieráiąc/ ále ták wefpół miecąc: thom ia dopiero pożawłzy/ przebierać muśiał *SienLek* 44v.

Przysłowie: Śmierć nie dzieli nas/ ni oná przebiéra/ Gdy ciáło zgryźie/ y dużá vmiéra. *GórnTroas* 31.

2. *Przewyższać* [*co w czym*] (1) : Zá łáfká Bożá do tego czáfu chociaż w rozności nabożeńśtwá/ przedsię/ w tym powłzechnym zámiełzaniu/ y zátřząśnieniu świátá/ Polfká náfzá w pokoju záchowána byłá/ Inadź inłze Páńśtwá w tym przebieráiąc *NiemObr* 20.

3. *Przesadzać, przekraczać; przen* [*co*] (2) :

Zwrot: »miarę [*w czym*] przebierać« = *excedere modum, transire modum et finem Cn* (2): ono ná czás powážne y do czáfu trwájące zwierzchowne fzábátu pośtánowienie/ odrzucáł: iáko to/ w którym bywálá omyłká: y w którym Zydowie miarę przebieráli. *CzechRozm* 72, 209v.

4. [*Brać do ostatka, wyczerpywać* [*co*]: Wedla ratusza po dwie stronie są 2 studnie okwite wodzie, którey nigdy nie przebierają *LustrPom* 47.

Szereg: »czepać i przebierać«: ftudzienna wodá czyści się w fwyh źrzodłach/ á to gdy iá częśfto czerpáią y przebieráią *Cresc* 1571 10.]

5. *Wykonywać ruchy* (3) : Magadium, [...] Lyra [...]. Iugum vero ubi sinistra manu corde praemuntur, Gdzie przebieráją. *Mącz* 203d, 483c.

Zwrot: »gardłeczkiem przebierać« = *wydawać głos; voce canere, oculis uti Cn* (1): Lábęć krzykliwie gardłeczkiem przebiera Kiedy vmiera. *KlonŻal* A4v.

6. [*Usuwać zanieczyszczenia, oczyszczać; przen* [*co*]:

Szereg: »przebierać i przeplewać«: won czas kiedy przyidzie fyn Boży z Angioły swoimi przebierać Pífenicę i przeplewać z kákolu *OrszakPos* 100.]

7. [*Prawdopodobnie: Zanadto rozcieńczać* [*co*]: Prziśziągám yłz doyrzrę pylne y wyernye vftawy oth pana Bormiśtrza y Rady vftanowyony. Aby nygd nye przebierał pywa nad vftawę panfka. *ZapWpolActCon* 1543 12/129.]

Synonimy: 1. brakować; 2. przewyższać; 4. brakować, wyszukawać.

Formacje współrdzenne cf BRACĆ.

Cf **PRZEBIERANIE, [PRZEBIRAJĄCY]**